

Kultuurilooline orienteerumine
“Uku õu ja Betti aed”

22. septembril leiad Tähtvere tänavatelt kindlasti lisaks rõõmsale saginale avatud õunaõuedes ka põnevat kultuuriloolist avastamist. Kutsume Sind kas üksi, sõbra, pere või võistkonnaga väikesele retkele AJAS ja RUUMIS, et päriselt näha, kus oli Uku õu või millises aias Betti oma kauneid mõtteid mölgutas? Või kes need Uku ja Betti ülepea olid?

Võta seesama leht kaasa ja tule meiega väikesele kultuuriloolisele jalgsimatkale Tähtveres .

Start on kell 10.00. Püüa ära arvata allpool toodud vihjete põhjal, kellest või millest jutt käib ning seejärel otsi üles temaga seotud maja. Seal saad tema kohta rohkem teada ning samuti leiad Sa sealt ühe **NUMBRI**, mis palun kirjuta vastuse ruudu sisse. Vastuse küsimusele, mida see number tähendab, leiad samuti sealtsamast.

Alustada võid sealt, kust soovid.

Täidetud vastuslehed too palun

hiljemalt kl 16.00 Ingeri Maja õuel (Veski 35) asuvasse loosikasti Tähtvere Seltsi infopunktis! Auhindade loosimine toimub sealsamas suures peotelgis kell 19.00 (tule varem kohale - programm algab juba kell 16.00. Saad kosutust nii ihule kui hingele!)

Kui hätta jääd ja mõnda paika juhtumisi üles ei leia, tule samuti julgesti Seltsi infopunkti - aitame Sind hea meelega!

NB! Ära unusta lisamast ka oma kontaktandmeid, et loosiauhind kindlasti sinuni jõuaks!

Siia kirjuta number, mille leiad kontrol-lpunktist

1. Tema kodu oli esimene, mis Tähtverre linnaosa looja, arhitekt Arnold Matteuse plaani järgi kerkis. Selles majas tuntud skulptor elas ja suurema osa oma aktiivsest loomingulisest perioodist ka töötas. Sealsamas, tema Tähtvere kodu õuel on nüüd ka tema haud. 1919. aastal oli ta üks Pallase Kõrgema Kunstikooli asutajatest ning töötas seal ka õppejõuna. Pärast sõda töötas ta esmalt Tartu Riiklikus Kunstiinstituudis kuid elu lõpuperioodil vabakutselise kunstnikuna. Tema maja ei ole keeruline leida - Kreutzwaldi tänavalt lähenedes on silmatorkava maja ümbruses mitmel pool märgata kunstniku kätt.

2. See kunstiteaduste legend sündis 1899. aastal ning vaid mõned kuud jäid tal puudu 100. juubelist. Piltlikult öeldes ta elas, kasvas, kannatas ja õitses koos Eestiga. Tema kaasaegsed olid nii Hermann, Härma, Triik, Laikmaa...Kõik need, keda meie täna Eesti kultuuriloost mäletame ja ajaloost õpime. Võrratu õppejõuna on ta üles kasvatanud mitu põlvkonda kunstiajaloolasi ning koostanud märgilise teose "Üldine kunstiajalugu". Ta on Tartu linna aukodanik. Tähtveres oli tema kodu Linnutaja pseudonüümi all luulekogusid avaldanud kuulsa Kurgja taluperemehe nime kandval tänaval.

3. Semud, Sellid, Rohtaed, Hingede öö, Sigtuna väravad, Klaassilmadega Kristus. Mõned näited tema tuntud teostest.
"See, mis sa naeratades kinkisid, võib kunagi otsa saada, aga naeratus jääb. Rõõm, mida sa kinni püüda ei teadnud, jääb igavesti ootama." on ta öelnud. Tähtveres on siiani alles maja, kus see andekas kirjanik elas. Tartu linn on andnud ruumid tema pärandit hoidva seltsi kasutusse. Kirjaniku elukoha leiad sealt, kus Anna ja Karl August vikerkaare lõpul kohtuvad...

4. 60 keelt. Just nii palju keeli oskas see mees. Ta tõlkis tekste muuhulgas heebrea, etioopia, süüria, araabia, kopti, pärsia, jaapani, hawaii, kreeka, ladina, itaalia, prantsuse, saksa, inglise, jidiši ja sanskriti keeltest. Tema teaduslik ja kirjanduslik pärand on mõõtmatu. Lisaks viljakale teadustööle teoloogina on temalt ilmunud hulgaliselt luuleraamatuid ja tõlkeid, samuti proosat. Nõukogude perioodil ilmusid tema teosed peamiselt välismaal - siin sai tema teosete uduseid, kopeerpaberiga käsitsi paljundatud koopiaid lugeda salaja. Tema Tähtvere kodu asus sümbolsest Vikerkaare ja Taara vahepeal tänaval, mis kannab 19. sajandil elanud eesti rahvaluule- ja keeleteadlase, vaimuliku ning ühiskonnategelase nime. Täna tegutseb tema korteris tema pärandi uurimise, korraldamise, arhiveerimise ja levitamiseks tema nime kandev kolleegium.

5. See tähtverelane sündis 105 aastat tagasi Tartumaal, lõpetas Pallase kunstikooli. Nagu kõigil neil segastel aegadel elanud, oli ka tema elusaatus tugevalt ilmasõjast mõjutatud. Oma parimad loomeaastad veetis ta siiski Tartus, maalides sillerdavaid impressionistlikke looduspilte. Samas valmis tema käe läbi ka paljudele omaaegsetele tartlastele tuttav pannoo restoranile "Tarvas" ning veidi ootamatul kombel pärineb just tema sulest ka 1948. aastal valminud maal 1. üldlaulupeost. See kunstniku nägemus on tänaseni ainus visualiseering esimesest laulupeost - ühtegi muud pilti säilinud ei ole. Tol ajal Lauristini, täna armsa laululooja nime kandval tänaval asuvas teisi-pidi majas elas ta koos oma perega, kes kõik olid hinnatud kunstnikud - abikaasa Linda, tütar Saskia ning flötistist poeg Margus. Samas majas elasid ka luuletaja ja maalikunstnik Aleksander Suuman ning tema kunstnikust poeg Imat Suuman veetis seal oma lapsepõlve. Samuti on selles majas kodu olnud kunstnikel Lüüdia Vallimäe-Markil ning skulptor Ülo Õunal.

6. Omaenda kleidiriide õmbles see helilooja, koorijuht ja organist esimese Eesti lipu sisse. Esimene professionaalne naishelilooja. Oma nimekaimu (kuid mitte sugulase), teise tuntud tähtverelase käe all alustas ta 15-aastaselt (töenäoliselt Tähtveres) kompositsiooni ja klaveriõpinguid ning jätkas neid siis Peterburi konservatooriumis. Elu viimased 24 aastat töötas ta täna tema nime kandvas koolis muusikaõpetajana. Esimese naisena tõusis ta IX üldlaulupeol laulupeo dirigendipulti (täpselt 90 aastat tagasi), sest tema "Tuljak", "Ei saa mitte vaiki olla" ning paljud teised palad olid jäädavalt võitnud rahva südame.

Selleasama kooli, kus eelpool kirjeldatud daam muusikaõpetajana töötas, lõpetas see sõnatundlik daam, 1924. aastal. "Lugu valgest varesest", "Tolm ja tuli", "Eluhelbed", "Korallid Emajões" - need on vaid mõned tema tuntud luuleraamatute seast.

Mõlemad need daamid aga elasid ühes ja samas majas, mis asub kolmanda ülituntud Tartu daami (kelle eesnimel oli Lydia Emilie Florentine) nime kandval tänaval...

7. Me julgeme tahta (ja tahet omadagi) nii naeruväärselt vähe.

Enamasti lepime lähimaga.

Enamasti lepime lühimaga.

Enamasti lepime tühimaga.

Muuhulgas nii on see põline tartlane ja tähtverelane öelnud. Oi, ta on veel palju öelnud. Oi, kuidas ta on öelnud - "Kas rühmata andele või anduda rühmale"...Saatus ei olnud tema vastu armuline. Andres Ehini poolt "Tartu boheemlaste kuningaks" kutsutu, pidi viimased aastad oma elust hoopis õlletehases kaste laduma ning tegema tööd ehitusel ja raudteel. Vaatamata kõigele jättis ta maha kustumatu kirjandusliku pärandi. Olgugi, et tema kodu asus Vikerkaarel, ei kujuta meist keegi elu vikerkaarel ilmselt sellisena ette...

8. Ühel seikleval priiuserüütli olgu pistoda alati vöö! Need on tema sõnad! Tartus lõpetas ta 2. keskkooli (täna MHG) ning seejärel ülikooli 1965. aastal eesti filoloogina. Kirjutanud end lähiajalukku nii sõna kui teoga, olles kirjutanud laulusõnu ja luuletusi, filmistsenaariumeid, lasteraamatuid ning näidendeid. Samas on juhtinud ka Eesti kultuuri ja hariduselu ning suunanud Toomepeal pikki aastaid Eesti poliitikat. Praegu elab Tallinnas, Tartus aga elas ta Tähtveres 1270 meetri pikkusel poolkaarekujulisel tänaval. Samal tänaval, kus kunagi enne teda Alliksaargi elas.

9. See silmapaistev Eesti proosa- ja näitekirjanik saanuks möödunud jaanilaupäeval 125 aastaseks. Oma esimese raamatu "Luupainajad" avaldas 1924. aastal pseudonüümi all Egon Närep. Sünni poolest kandis nime Peeter Pedajas, kuid meie tunneme teda täna veel kolmanda nimega. Tema kodu Tähtveres on üsna kergesti leitav laulu "Kungla rahvas" autori nime kandvalt uulitsalt!

10. See mõjuvõimas ja vastuoluline teatrimees ja kultuuripoliitik, Vana Hirm, nagu teda kutsuti, elas Tähtveres pea kogu oma sõjajärgse elu. Esmalt oli tema kodu Hermannini (toona Johannes Lauristini) tänaval. Seejärel juba "kõigi mugavustega" korteris, mis asus majas, mida tähtverelased pilkamisi aadlipesaks nimetasid. Leia see aadlipesa!

11. See kuulus eesti helilooja oli Heino Elleri andekas õpilane, kelle olulisimateks teosteks on 10 sümfooniat (11. jäi lõpetamata). Neli esimest valmisid Eestis, ülejäänud aga eksiilis Rootsis. Enne emigreerumist jõudis ta 10 aastat juhatada Vanemuise teatri orkestrit. Omaette legendiks on kujunenud tema loodud balleti "Kratt" etendus Estonias, mis katkes märtsipommitamise tõttu 9. märtsil 1944.

18. juunil käesoleval aastal jõudis tema põrm tagasi kodumaa mulda ning sängitati koos abikaasa Erika põrmuga Tallinna Metsaalmistule kodumaa mulda. Tähtveres elas ta aastatel 1939-1944 ühel kitsukesel tänaval, mis kannab "Oh laula ja hõiska" hüüdnud mehe nime.

12. Ta oli II, IV, V ja VI üldlaulupeo üldjuht. Laulelduse "Uku ja Vanemuine", mida on peetud esimeseks eesti operiks, autor. Samuti kirjutanud tuntud koorilaulud "Kungla rahvas", "Mingem üles mägedele" ja "Oh laula ja hõiska". Tema looming tuleb ettekandele ka tuleval suvel XXVII juubelilaulupeol "Minu arm". Tähtveres elas ta ühes ja samas majas kokku 58 aastat - tol ajal Piiri nime kandval tänaval. Täna on sel tänaval teine nimi. Sa leiad tema armsa elupaiga üsna Ingeri Maja lähedalt!

13. Töenäoliselt on paljud meist istunud tema loodud taburetil ning hoidnud lilli erilise kujuga vaasis, mis samuti on tema loodud. Tartul on temaga täiesti eriline side - lisaks taburettidele ja vaasidele, leidub siin ka tema projekteeritud kuulus maja, mille õuelt tänapäeval nii A. Le Coq kui Tartu Lauluväljak ära paistavad.

14. Tal on vanust juba 211 aastat. Tartlased on tema punast torni teadnud juba 120 aastat. Vaata Tähtverest Supilinna poole ja Sa leiad ta raskusteta!

NIMI:

telefoninumber: